

Šiaulių „Aušros“ muziejaus jubiliejus: tarp tradicijų ir šiuolaikiškumo

Raimundas BALZA,
Virginija ŠIUKŠČIENĖ

2008 m. kovo 7 d. Šiaulių „Aušros“ muziejus Ch. Frenkelio viloje surengė muziejaus įkūrimo 85 metų jubiliejaus šventę. Šventėje dalyvavo JĖ Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, LR Seimo narys Edvardas Žakaris, kuris įteikė muziejui ir LR Ministro Pirmininko Gedimino Kirkilo dovaną – senovinės graviūros kopiją, Kultūros ministerijos sekretorius Juozas Širvinskas, Šiaulių miesto meras Genadijus Mikšys, muziejininkai iš visos Lietuvos, Šiaulių miesto kultūros darbuotojai, muziejaus bičiuliai.

► Muziejus parengė įspūdingą programą – visų baigtų restauruoti Ch. Frenkelio vilos salių ir naujausios ekspozicijos pristatymą. Provincijos dvaro ekspoziciją užbaigia naujai įrengtas dvaro valgomasis bei Rytų meno galerija, atnaujintos Karalių, Portretų, Paveikslų galerijos, biblioteka, Geltonoji (moters) ir Žalioji (vyro) svetainės. Autentiška secesijos stiliaus vilos interjerų puošyba supa kuriamą dvaro kasdienybės prabangą, kurioje Pakruojo

Anniversary of Šiauliai “Aušra” Museum: between Traditions and Modern Life

Raimundas BALZA, Virginija ŠIUKŠČIENĖ

On 7 March 2008, the Šiauliai “Aušra” Museum celebrated the 85th anniversary of the museum in Ch.Frenkel’s villa. The museum was established on 11 March 1923 by the Šiauliai County Board and was named in favour of the first Lithuanian newspaper “Aušra”. During the period of 85 years the museum underwent a long and difficult road, but it managed to pursue its mission even during the most difficult history periods, i.e. to preserve the nation’s memory. Within the context of the Lithuanian museology “Aušra” Museum has distinguished by the variety of collections, expositions and the rich history. At the same time the museum develops the old museology traditions established by the founder Pelikšas Bugailiškis and pre-war museum staff. Nevertheless it is a modern museum, open to innovations and new challenges. Today “Aušra” Museum is one of the biggest museums in Lithuania. Its collections contain 227 exhibits reflecting the history of the Northern Lithuania and Šiauliai region, the ethnic heritage, culture, the technical history etc. The museum consists of 6 special museum collection divisions: Archaeology, Ethnography, History (with the sector of the New History), Art, Photography, and Technical History. The work with visitors of the museum is coordinated by the Public Relations division. Every year the museum is visited by about 70 000 visitors.

Ch. Frenkelio vilos ekspozicijoje „Provincijos dvaras“

Ch. Frenkelio vilos ekspozicijoje „Provincijos miestas“

dvaro savininkui baronui fon Roppui priklausęs XIX a. I pusės Sevro (Prancūzija) porceliano manufaktūroje sukurtas pietų servizas šimtui asmenų, didžiausia Lietuvoje japonų graviūrių kolekcija – Edo epochos (1603–1868) autorių Ando Hiroshige, Utagawa Kunisada ir kt. darbai, Vakarų Europos tapytojų – B. P. Ommeganko, L. Lofflerio, A. Ricci, F. Albanio drobės, V. Smakausko tapytas didžiausias Lietuvoje autentiško ūgio karaliaus Stepono Batoro portretas, ginklai, medžioklės trofėjai ir daugelis kitų dvaro kultūros atmosferą kuriančių daiktų. Ekspoziciją papildė rekonstruotais dvarininkų kostiumais vilkintys jaunieji aktoriai.

► Kita ekspozicijos dalis nukelia į praeities miestą, kuriame – vienintelė Lietuvoje retrokino salė „Kapitol“, stilizuota garsios prieškario Šiaulių prekybos ir pramonės bendrovės „Dubysa“, prekiaavusios savos gamybos radijo imtuvais, motociklais BSA, dviračiais ir kt. daiktais, vitrina, Šiauliuose garsėjusi Br. Šapiro laikrodžių ir juvelyrinių dirbinių parduotuvė ir dirbtuvė bei Vilniaus gatvės, grįstos autentišku tašytų akmenų grindiniu, panorama.

► Jubiliejinės šventės svečiams buvo paruošta staigmena – ne-tradicinis šmaikštus kalendorius su šiandienos „Aušros“ muziejaus darbuotojų portretais prieškario Viekšnių fotografo Jono Kinčino negatyvų montažuose.

► Jubiliejui skirta paroda iš muziejaus rinkinių „85 muziejaus istorijos“ su edukacine programa „Ainis“.

► Lietuvos muziejinkystės istorijoje „Aušros“ muziejus išsiskiria rinkinių ir ekspozicijų įvairove, turtinga istorija, aktyvia veikla. Muziejus saugo ir puoselėja senąsias tradicijas, suformuotas dar muziejaus įkūrėjo Pelikso Bugailišio ir prieškario muziejinkų. Tuo pačiu jis yra šiuolaikiškas, atviras naujovėms ir iššūkiams. Įkurtas 1923 m. kovo 11 d. Šiaulių apskrities valdybos ir pavadintas pirmojo lietuviško laikraščio „Aušra“ vardu, muziejus per 85 metus nuėjo ilgą ir sudėtingą kelią, bet ir sunkiausiais istorijos etapais garbingai vykdė savo misiją – saugoti tautos atmintį. Tam buvo pasitelkiamos ir prieškarinės archeologijos bei etnografijos ekspedicijos, per kurias sukauptas muziejaus eksponatų aukso fondas bei Etnografinis archyvas, 2006 m. Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos ir Lietuvos nacionalinio komiteto „Pasaulio atmintis“ pripažintas nacionalinės reikšmės dokumentinio paveldo objektu ir įtrauktas į UNESCO programos „Pasaulio atmintis“ Lietuvos nacionalinį registrą, pirmosios muziejaus ekspozicijos, parodos ne tik Šiauliuose, bet ir Paryžiuje, Niujorke, leidiniai „Šiaulių metraštis“ ir „Gimtasai kraštas“. Sudėtingoje muziejaus

istorijoje buvo išskirtinių įvykių, jėusių į Lietuvos muziejinkystės istoriją – tai muziejaus evakuacija per Antrąjį pasaulinį karą, Putvinskių šeimos archyvo patekimo į muziejų istorija ir t. t.

► Šiandien „Aušros“ muziejus – vienas iš didžiausių Lietuvoje. Jo rinkiniuose – 227 000 eksponatų, atspindinčių Šiaurės Lietuvos ir Šiaulių regiono istoriją, etninį paveldą, kultūrą, technikos istoriją ir kt. Muziejuje yra 6 specializuotų muziejinių rinkinių skyriai: Archeologijos, Etnografijos, Istorijos (su Naujausios istorijos sektoriumi), Dailės, Fotografijos, Technikos istorijos. Darbą su muziejaus lankytojais koordinuoja Ryšių su visuomene skyrius. Per metus muziejų aplanko iki 70 000 lankytojų.

► 1996 m. įsteigta muziejaus leidykla, išleidusi apie 70 leidinių, iš kurių daugiausia – muziejuje saugomos rankraštinės medžiagos publikacijos, muziejinkų sudaryti, redaguoti leidiniai. Leidykla atlieka ir užsakymus – leidžia leidinius, savo tematika artimus muziejinei (istorija, kraštotyra, konferencijų medžiaga ir kt).

► Muziejaus bibliotekoje saugoma daugiau nei 24 000 knygų. Joje yra didžiausia Šiaulių regione XVII–XIX a. spaudinių kolekcija, gausus tarpukario Lietuvos knygų ir periodikos rinkinys, lietuvių išėivių leidinių. Be muziejinkų, biblioteka naudojasi mokslininkai, kultūros paveldo tyrinėtojai, aukštųjų mokyklų studentai ir dėstytojai, miesto bei apskrities kraštotyrininkai.

► 2001 m. įsteigtas regioninis „Aušros“ muziejaus restauravimo centras, kuriam pradžią davė 1993 m. įkurta archeologinių dirbinių konservavimo laboratorija. Restauravimo centre atliekami laboratoriniai tyrimai, konservuojami, restauruojami eksponatai iš metalo, popieriaus, medžio. 2005 m. Restauravimo centras persikėlė į naujas, specialiai paruoštas ir įrengtas patalpas Ch. Frenkelio viloje.

► Muziejaus veiklos centru tampa restauruota Ch. Frenkelio vila. Čia įrengtose ekspozicijose „Provincijos dvaras ir miestas“ bei „Žydų kultūros paveldas Šiauliuose: pirkliai Frenkeliai“ dera autentiški eksponatai ir technologinės naujovės, interjerinis ir galerinis eksponavimo būdai, stilizavimo ir rekonstrukcijų metodai. Ekspozicijos gausiai lankomos moksleivių, miesto svečių, užsienio turistų. Ekspozicijos tarnauja ir kaip edukacinių programų fonas („Apsilankius dvare“, „Gyvasis paveikslas pagal mitologinio žanro P. Smuglevičiaus paveikslą „Chorono laivas“, „Rytai–Vakarai“ ir kt.), stilizuotoje kino salėje „Kapitol“ demonstruojami kino filmai (2007 m. – Arūno Matelio „Prieš paskrendant į žemę“, 2008 m. – bendras Lietuvos moksleivių

Jubiliejinė paroda „85 muziejaus istorijos“

kino filmas „Mokykla be uniformos“), vyksta filmų festivaliai (2006–2008 m. – „Tinklai“, „Tindirindis“, 2008 m. – Portugalijos kino dienos). Ch. Frenkelio viloje vyksta reprezentaciniai miesto renginiai, nuo 2004 m. – tarptautinis Ch. Frenkelio rūmų vasaros festivalis. Šiuo metu tvarkoma vilos aplinka. Baigus darbus, vilos terasa, sutvarkytas parkas taps muziejinių, kultūrinių renginių vieta.

► 2003–2005 m. „Aušros“ muziejus kartu su regionine televizija „S plus“ vykdė projektą „Įdomioji Šiaulių istorija“. Tai edukacinis projektas, besiremiantis muziejaus rinkiniais ir šiuolaikinėmis technologijomis, per kurį buvo sukurtas ir per televiziją parodytas 25 pusvalandinių edukacinių televizijos laidų ciklas, kuriame iš muziejaus eksponatų, privačių kolekcijų medžiagos, miestiečių atsiminimų, specialistų komentarų atkurtas miesto praeities paveikslas. Projekto tikslas – panaudojant šiuolaikinių technologijų ir istorinių-meninių detalių sintezę kurti ir stiprinti Šiaulių, kaip istorinio Lietuvos miesto, įvaizdį, supažindinti miestiečius, ypač jaunąją kartą, su garbinga miesto praeitimi. Šiandien laidų ciklas „Įdomioji Šiaulių istorija“ demonstruojamas „Aušros“ muziejaus Ch. Frenkelio vilos retro kino salėje „Kapitol“, jį rodo televizija „S plus“, pamokose naudoja mokytojai. Projektas „Įdomioji Šiaulių istorija“ Lietuvos radijo ir televizijos geriausių 2003 m. televizijos kultūros laidų konkurse pelnė II vietą už geriausių metų regioninių televizijų kultūros laidą. 2004 m. šiame konkurse laida tapo laureate.

► Nuo 2005 m. „Aušros“ muziejus dalyvauja ir tarptautiniame projekte „Muziejų naktis“, inicijuotame Prancūzijos kultūros ir komunikacijų ministerijos. Kasmet pasirinkus vis kitą temą, muziejus vieną gegužės savaitgalio šeštadienį duris lankytojams atveria ne tik dieną, bet ir naktį. Tai sutraukia į muziejų būrius lankytojų.

► 2006–2008 m. „Aušros“ muziejus kaip partneris dalyvavo Lietuvos muziejų asociacijos inicijuotame kvalifikacijos kėlimo projekte „XXI amžiaus muziejinių kompetencijos ir gebėjimų ugdymas“, finansuotame ES Europos socialinio fondo ir Lietuvos Respublikos vyriausybės pagal Lietuvos 2004–2006 m. Bendrojo programavimo dokumento II prioriteto „Žmoniškųjų išteklių plėtra“ 2.2. priemonę „Darbo jėgos kompetencijos ir gebėjimų ugdymas“.

► 2006 m. muziejus paruošė projektą „Šiaulių „Aušros“ muziejaus Žaliūkių medinio vėjo malūno restauravimas ir pritaikymas

visuomenės reikmėms“, kuris buvo pateiktas Europos ekonominės erdvės ir Norvegijos Finansinių mechanizmų paramai gauti. 2008 m. projektui skirtas finansavimas, vyksta projekto įgyvendinimo parengiamieji darbai. Įgyvendinus projektą, bus restauruotas 1875–1880 m. statytas Žaliūkių vėjo malūnas, pastatyta malūnininko sodyba, įkurtas edukacinis etnocentras, malūno aplinkoje vėl vyks gyvosios istorijos šventės „Senųjų amatų dienos“, kasmet vis kita tema vykusios 2000–2007 m.

► Permainos laukia ir nuo 1976 m. „Aušros“ muziejui priklausančio Fotografijos muziejaus. Ruošiama muziejaus rekonstrukcija, po kurios Fotografijos muziejus taps moderniu fotografijos istorijos, meno, edukacijos centru.

► Jaunuosius muziejaus lankytojus traukia atraktyvi Dviračių muziejaus ekspozicija, Radijo ir televizijos muziejuje rengiami edukaciniai užsiėmimai, jau daugiau nei dešimtmetį vykstantis Tarptautinis jaunųjų radijo konstruktorių konkursas.

► „Aušros“ muziejus 1998 m. įsteigė Pelikso Bugailiško premiją, kuri yra skiriama už muziejinkystės, kraštotyros darbus, įpraminančius P. Bugailiško atminimą. 2006 m. muziejuje įsteigtas Muziejaus bičiulių klubas.

► „Aušros“ muziejus šiandien – moderni daugiafunkcinė kultūros įstaiga, atsiliepianti į visuomenės ir laikmečio iššūkius, taikanti inovacijas, moderniomis priemonėmis vykdanči muziejinkystės funkcijas. ■

„Aušros“ muziejaus archyvo ir A. Musneckio nuotr.

Lietuvos muziejinkų sveikinimai

